

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнського національного університету
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Кафедра економіки, обліку та оподаткування ВННІЕ

ПОЛІВОДА Сергій Тарасович

ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА
АНАЛІЗ РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Роботу виконав ст.
гр. ОПДзвнм-21 Полівода С.Т.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Економічна сутність фінансових результатів та їх роль у системі управління підприємством.....	6
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку фінансових результатів в Україні..	10
1.3. Методика формування фінансових результатів у бухгалтерському обліку.....	17
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФГ «ДОБРОБУТ» МОВЧАНА М.І. ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	22
2.1. Загальна виробничо-економічна характеристика та ресурсне забезпечення ФГ «Добробут»Мовчана М.І.....	22
2.2. Динаміка, структура та фактори формування фінансових результатів.....	27
2.3.Резерви підвищення ефективності та прибутковості діяльності господарства.....	32
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ФГ «ДОБРОБУТ» МОВЧАНА М.І.....	38
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47
ДОДАТКИ.....	52

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах нестабільності ринкового середовища, інфляційних тенденцій, посилення конкуренції та зростання витрат на виробництво питання формування, обліку та аналізу фінансових результатів набувають ключового значення для кожного суб'єкта господарювання. Особливо це актуально для аграрного сектору, де рівень доходності та прибутковості безпосередньо залежить від коливань цін на продукцію, природно-кліматичних умов, витрат матеріальних ресурсів та ефективності управлінських рішень. За таких умов фінансові результати виступають не лише індикатором ефективності діяльності підприємства, а й базою для оцінювання його конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та загальної економічної стійкості.

Фермерське господарство «Добробут» Мовчана М.І. функціонує в умовах ринкової невизначеності, однак демонструє тенденції до стабільного розвитку, що обумовлює потребу в удосконаленні методів оцінювання його фінансових результатів. Важливим елементом цього процесу є організація обліку доходів, витрат та прибутку, які забезпечують користувачів достовірною інформацією для прийняття управлінських рішень. Грамотно побудована система фінансового аналізу дозволяє своєчасно виявляти резерви підвищення ефективності господарської діяльності, оптимізувати собівартість продукції, підвищувати рентабельність і зміцнювати економічний потенціал господарства.

Актуальність теми також посилюється сучасними викликами, пов'язаними з цифровізацією облікових процесів та переходом аграрних підприємств до інноваційних методів збору, систематизації і аналізу фінансової інформації. Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє автоматизувати облікові процедури, мінімізувати помилки, підвищувати оперативність розрахунків та формувати багатовимірну аналітику фінансових результатів. Усе це зумовлює

необхідність системного вивчення теоретичних і практичних аспектів організації обліку та аналізу фінансових результатів на підприємствах аграрного сектору.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку і аналізу фінансових результатів ФГ «Добробут» Мовчана М.І., а також визначення резервів підвищення ефективності його господарської діяльності.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- розкрити економічну сутність фінансових результатів та їх роль у системі управління підприємством;
- дослідити нормативно-правові та методичні засади обліку фінансових результатів;
- охарактеризувати організаційно-економічну діяльність ФГ «Добробут»;
- здійснити облік та аналіз формування доходів, витрат і фінансових результатів господарства;
- оцінити рентабельність та виявити ключові фактори, що впливають на прибутковість;
- визначити наявні та потенційні резерви підвищення ефективності господарської діяльності;
- розробити рекомендації щодо покращення системи обліку та управління фінансовими результатами.

Об'єктом дослідження є фінансові результати діяльності ФГ «Добробут».

Предметом дослідження є методи, інструменти та інформаційна база обліку й аналізу фінансових результатів та резервів їх зростання.

Методологічну основу кваліфікаційної роботи становлять загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз і синтез, економіко-статистичні методи, горизонтальний і вертикальний аналіз, коефіцієнтний метод, порівняння, економічне моделювання, графічне відображення даних, а також елементи факторного аналізу.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у формуванні системного підходу до оцінювання фінансових результатів фермерського господарства з урахуванням сучасних тенденцій цифровізації та в обґрунтуванні моделі визначення резервів підвищення ефективності діяльності.

Практична цінність роботи полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій в управлінській діяльності ФГ «Добробут» для підвищення рентабельності виробництва, вдосконалення облікових процедур, оптимізації витрат і забезпечення фінансової стійкості. Розроблені підходи можуть бути застосовані й іншими підприємствами аграрного сектору.

Апробація результатів. Результати дослідження були апробовані на VIII Всеукраїнській студентській науковій конференції «Експериментальні та теоретичні дослідження в контексті сучасної науки», яка відбулася 18 квітня 2025 року у м. Львів, а також на конференції «Облікова політика в аграрному секторі: новації та перспективи розвитку» (16 лютого 2024 року, м. Запоріжжя), де були представлені положення щодо впровадження інформаційних технологій управлінського обліку та підвищення ефективності обліку фінансових результатів у сільськогосподарських підприємствах (Додаток Г, Додаток Д)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність фінансових результатів та їх роль у системі управління підприємством

У сучасній економічній науці фінансові результати розглядаються як один із ключових індикаторів ефективності функціонування підприємства, що відображає кінцевий підсумок його господарської діяльності. З позицій фінансового менеджменту та бухгалтерського обліку ця категорія характеризує різницю між доходами та витратами, сформованими упродовж певного періоду, і виступає базою для прийняття стратегічних і тактичних рішень.

Одним із перших науковців, які системно обґрунтували природу фінансових результатів у межах економічної теорії, був Й. Шумпетер, який трактував прибуток як прояв підприємницької інноваційної діяльності, відзначаючи, що саме нововведення створюють додаткову вартість і визначають приріст результативності бізнесу. На думку П. Друкера, фінансові результати — це не просто облікова величина, а показник здатності підприємства створювати цінність для споживача, оскільки прибуток виникає там, де компанія найкраще задовольняє потреби ринку.

У вітчизняній економічній літературі категорія фінансових результатів ґрунтовно висвітлена у працях Ф. Бутинця, який визначає їх як економічний підсумок діяльності підприємства, що відображає ступінь досягнення основної мети його функціонування — отримання прибутку. М. Чумаченко підкреслює, що фінансові результати виконують контрольну функцію, адже дозволяють оцінити ефективність використання ресурсів та обґрунтованість управлінських рішень [5; 33].

З погляду міжнародної теорії бухгалтерського обліку, Ч. Хорнгрен і Г. Сікс відзначають, що фінансові результати слід розглядати не як статичний підсумок операцій, а як інтегральний показник, який формується під впливом зовнішніх і

внутрішніх факторів, включаючи динаміку ринку, структуру витрат, обсяги реалізації, податкову політику та організаційні особливості бізнесу [42;43].

У роботах Е. Хелферта підкреслюється, що фінансові результати виступають основним критерієм оцінювання фінансового стану підприємства, його інвестиційної привабливості та здатності генерувати грошові потоки. Саме тому їх аналіз є важливим елементом корпоративного управління та стратегічного планування.

З погляду управління підприємством, фінансові результати виконують низку функцій:

- інформаційну, оскільки забезпечують користувачів даними про ефективність діяльності;
- аналітичну, яка дозволяє виявляти резерви підвищення рентабельності;
- контрольну, пов'язану з оцінюванням раціональності витрат та доцільності управлінських рішень;
- мотиваційну, адже результати діяльності часто лежать в основі системи преміювання персоналу;
- індикативну, що відображає конкурентоспроможність підприємства та його позиції на ринку.

Таким чином, фінансові результати — це комплексна економічна категорія, яка поєднує бухгалтерський, фінансовий, управлінський та стратегічний аспекти діяльності підприємства. Її значення полягає не лише у фіксації підсумкового прибутку чи збитку, а й у формуванні інформаційної бази для прогнозування, моделювання господарських процесів і прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення сталого розвитку підприємства.

У сучасній економічній літературі категорія «фінансові результати» розглядається як одна з ключових складових системи управління підприємством, оскільки відображає ефективність використання ресурсів, якість управлінських рішень та здатність компанії створювати економічну цінність у коротко- й

довгостроковій перспективі. Різні науковці підходять до трактування сутності фінансових результатів з позицій бухгалтерського, управлінського, фінансового й інституціонального аналізу. Узагальнення поглядів провідних дослідників дає можливість комплексно оцінити зміст цієї економічної категорії та сформувані теоретичну основу для подальшого дослідження. Зведена характеристика наукових підходів подана в Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Наукові підходи до трактування фінансових результатів підприємства різними авторами

Автор / Джерело	Підхід до визначення фінансових результатів	Ключові акценти трактування
Бутинець Ф.Ф.	«Фінансовий результат — це приріст або зменшення капіталу, що виникає внаслідок діяльності підприємства за звітний період».	Зв'язок результату зі зміною власного капіталу; акцент на об'єктивності показників.
Голов С.Ф.	«Фінансові результати — це кінцевий підсумок господарської діяльності, виражений у формі прибутку або збитку».	Відображення у звітності, підсумковий характер, вплив зовнішніх і внутрішніх факторів.
Сопко В.В.	«Фінансовий результат — це ефект від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства»	Комплексний підхід, багатоконпонентність результату, залежність від структури діяльності.
Кірейцев Г.Г.	«Результат діяльності — це різниця між доходами та витратами, що формує економічну цінність підприємства».	Акцент на категорії доходів/витрат та їх взаємозв'язку.
Ковалев В.В.	«Прибуток відображає ефективність прийнятих управлінських рішень та здатність підприємства генерувати додану вартість»	Управлінський підхід, прибуток як індикатор ефективності управління.
Хорнгрен Ч., Фостер Д.	«Financial result — це підсумковий ефект діяльності, що вимірюється через систему управлінського та фінансового обліку»	Західний підхід: результат як ключовий сигнал для інвесторів та власників.
Друрі К.	«Прибуток — центральний індикатор ефективності, що формується під впливом ціни, обсягу, структури витрат та моделі поведінки споживача».	Аналітичний підхід, значення управлінського обліку для формування результату.

Дані Таблиці 1.1 демонструють, що попри різні наукові школи та підходи, більшість дослідників сходяться на тому, що фінансові результати є інтегральним показником діяльності підприємства та відображають співвідношення отриманих доходів і понесених витрат. Українські вчені — Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.В. Сопко — наголошують на їх підсумковому характері та взаємозв'язку зі змінами у

власному капіталі. Представники зарубіжних шкіл, такі як Ч. Хорнгрен, Д. Фостер та К. Друрі, розглядають фінансові результати ширше — як інформаційну базу для прогнозування, управління ризиками, оцінки інвестиційної привабливості та стратегічного планування. Таким чином, фінансовий результат може виступати не лише підсумком діяльності, а й важливим інструментом регулювання економічного розвитку підприємства [5; 6; 7; 8; 32; 37; 42; 43].

Фінансовий результат підприємства доцільно трактувати як інтегральний підсумок його господарської діяльності за певний період, який відображає не лише арифметичну різницю між доходами та витратами, а й рівень економічної ефективності, здатність підприємства створювати додану вартість та забезпечувати сталий розвиток. У цьому контексті фінансовий результат виступає багатоаспектною характеристикою, що поєднує у собі якість управлінських рішень, раціональність використання ресурсів, швидкість реакції на зміни ринкового середовища та здатність підприємства генерувати прибуткові потоки в довгостроковій перспективі.

На відміну від традиційного трактування, яке зводиться до прибутку або збитку, фінансовий результат доцільно розглядати як *динамічний показник*, що відображає ступінь досягнення підприємством поставлених стратегічних цілей і визначає можливості подальшого інвестування, модернізації та зміцнення конкурентоспроможності. Він вміщує в собі ознаки не лише фінансової стабільності, а й управлінської гнучкості, продуктивності операційних процесів та інвестиційної привабливості підприємства.

Таким чином, *фінансовий результат* — це комплексний економічний індикатор, що характеризує ефективність перетворення ресурсів у вартість, рівень конкурентної поведінки підприємства та його здатність забезпечувати економічне зростання в умовах мінливого ринкового середовища.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку фінансових результатів в Україні

Нормативно-правове регулювання обліку фінансових результатів в Україні ґрунтується на поєднанні національних стандартів бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності, а також загальних законодавчих актів, які визначають правила ведення обліку та складання фінансової звітності. Сучасна система регулювання спрямована на забезпечення прозорості, достовірності та порівнюваності показників фінансових результатів, що є необхідною умовою ефективного управління підприємствами.

Основою нормативного поля є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає загальні принципи ведення бухгалтерського обліку, вимоги до фінансової звітності, права та відповідальність учасників облікового процесу. Саме цей закон закріплює фундаментальні принципи — обачність, повне висвітлення, автономність, оцінка за справедливою вартістю, періодичність, послідовність та превалювання сутності над формою. У контексті обліку фінансових результатів закон встановлює вимогу достовірного відображення доходів, витрат та прибутку підприємства, а також розкриття інформації, що може впливати на їх оцінку [13].

Нормативне регулювання деталізується через Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які є обов'язковими для більшості підприємств України. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає зміст і структуру звіту про фінансові результати, порядок розкриття інформації про доходи й витрати, формування чистого прибутку, подання інших сукупних доходів. Цей стандарт замінив собою попередні редакції П(С)БО 1 і відображає сучасний підхід до представлення інформації у фінансовій звітності [23; 24; 25; 26; 27; 28].

Формування доходів регламентується НП(С)БО 15 «Дохід», який визначає критерії визнання доходів від реалізації продукції, робіт та послуг, надходження від

участі в капіталі, операційної та іншої діяльності. Стандарт передбачає принцип нарахування та відповідності доходів і витрат звітним періодам, що забезпечує реалістичність визначення фінансових результатів. Окремі аспекти операційної діяльності деталізуються НП(С)БО 16 «Витрати», який визначає склад, групування і методи відображення витрат. Особливе місце у формуванні фінансового результату займає операційний прибуток, що розраховується за правилами цього стандарту [24;25].

Суттєве значення для визначення фінансових результатів має НП(С)БО 25 «Фінансовий звіт малого підприємства», який спрощує підхід до подання інформації, але зберігає ключові вимоги щодо достовірності й повноти показників прибутку та збитку. Для великих підприємств та публічних компаній актуальним є застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). МСФЗ 15 «Дохід за договорами з клієнтами», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», МСБО 1 «Подання фінансової звітності», МСБО 2 «Запаси» та інші прямо впливають на формування фінансових результатів, визначаючи порядок оцінки доходів, витрат і знецінення активів.

Правове регулювання включає також податкове законодавство — насамперед Податковий кодекс України, який визначає принципи формування податкового фінансового результату, порядок коригування бухгалтерського прибутку на різниці для цілей оподаткування, правила амортизації, оподаткування доходів та оцінку витрат. Хоча бухгалтерський та податковий облік мають різну методологію, вони взаємопов'язані, а тому коректність обчислення фінансових результатів залежить і від податкових норм [6].

Важливими елементами нормативного забезпечення є також інструкції та методичні рекомендації Міністерства фінансів, які регламентують порядок ведення регістрів обліку, відображення доходів і витрат за окремими операціями, застосування справедливої вартості, створення резервів та оцінку зменшення корисності активів. Ці документи забезпечують практичну реалізацію вимог

стандартів у діяльності бухгалтерських служб. Для забезпечення достовірного, повного та своєчасного визначення фінансових результатів підприємства необхідним є чітке нормативне регулювання правил їх обліку. В Україні така система базується на ієрархії законодавчих і підзаконних актів, які визначають загальні принципи ведення бухгалтерського обліку, методологію відображення доходів і витрат, а також вимоги до складання фінансової звітності. Таблиця 1.2 узагальнює ключові нормативні документи, що формують основу механізму регулювання обліку фінансових результатів.

Таблиця 1.2

Основні нормативно-правові акти України, що регулюють облік фінансових результатів

Нормативний акт	Зміст регулювання	Вплив на облік фінансових результатів
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Встановлює загальні принципи ведення обліку, вимоги до фінансової звітності, правила визнання доходів і витрат	Визначає рамки для формування фінансового результату, принципи достовірності й повноти
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Регламентує склад та структуру фінансової звітності, включаючи Звіт про фінансові результати	Встановлює формат подання інформації про доходи, витрати та чистий фінансовий результат
НП(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» (у складі НП(С)БО 1)	Містить вимоги до розкриття інформації про доходи та витрати за елементами	Забезпечує деталізацію фінансових результатів за видами діяльності
НП(С)БО 15 «Дохід»	Визначає порядок визнання, оцінки та класифікації доходів	Формує правила віднесення доходів до певних періодів, що впливає на прибуток
НП(С)БО 16 «Витрати»	Регламентує формування собівартості, адміністративних, збутових та інших витрат	Визначає підхід до формування витрат та їх вплив на фінансовий результат
Податковий кодекс України	Регламентує податкові різниці, правила визначення об'єкта оподаткування прибутком	Впливає на коригування бухгалтерського фінансового результату для цілей оподаткування
МСФЗ 1, МСФЗ 15, МСФЗ 16 (для компаній, що їх застосовують)	Установлюють міжнародні підходи до визнання доходів, витрат і активів	Забезпечують зіставність звітності та іншу методологію формування фінансового результату

У Таблиці 1.2 систематизовано основні правові документи, що визначають правила формування фінансових результатів в Україні. Кожен нормативний акт виконує окрему функцію у структурі регулювання: від загальних принципів організації обліку до спеціалізованих стандартів, які деталізують порядок визнання доходів, витрат та розрахунку чистого прибутку. Такий підхід дозволяє комплексно охопити всі аспекти формування фінансових результатів — від первинного обліку господарських операцій до складання офіційної звітності. Узагальнення нормативних джерел у табличному форматі дає змогу цілісно оцінити законодавчі рамки, в яких функціонує система бухгалтерського обліку вітчизняних підприємств.

Ефективність системи бухгалтерського обліку та достовірність формування фінансових результатів значною мірою залежать від якості облікової політики підприємства, яка визначає методологічні засади, правила, процедури та інструменти ведення обліку в конкретних умовах діяльності суб'єкта господарювання. У сучасному економічному середовищі облікова політика виступає не лише внутрішнім нормативним документом, а і важливим елементом управлінської системи, що забезпечує узгодженість облікових процедур, прозорість фінансової звітності, можливість стратегічного аналізу та обґрунтованість управлінських рішень. Її формування потребує глибокого врахування галузевої специфіки, організаційної структури, масштабів виробництва, обраних методів оцінювання активів і зобов'язань, а також вимог чинного законодавства та сучасних стандартів фінансової звітності. Саме тому розгляд облікової політики є ключовим етапом аналізу системи обліку фінансових результатів підприємства та визначення резервів підвищення його економічної ефективності.

Облікова політика підприємства є фундаментальним елементом системи бухгалтерського обліку, оскільки забезпечує цілісність, послідовність та методологічну впорядкованість відображення господарських операцій. Вона визначає систему принципів, методів і процедур, які підприємство застосовує з

метою формування достовірної та порівнянної інформації про фінансовий стан і результати діяльності. Облікова політика не лише регламентує технічні аспекти ведення обліку, а й виконує важливу управлінську функцію, впливаючи на економічні рішення, фінансове прогнозування, аналіз ризиків та формування внутрішнього контролю (Рис1.1).

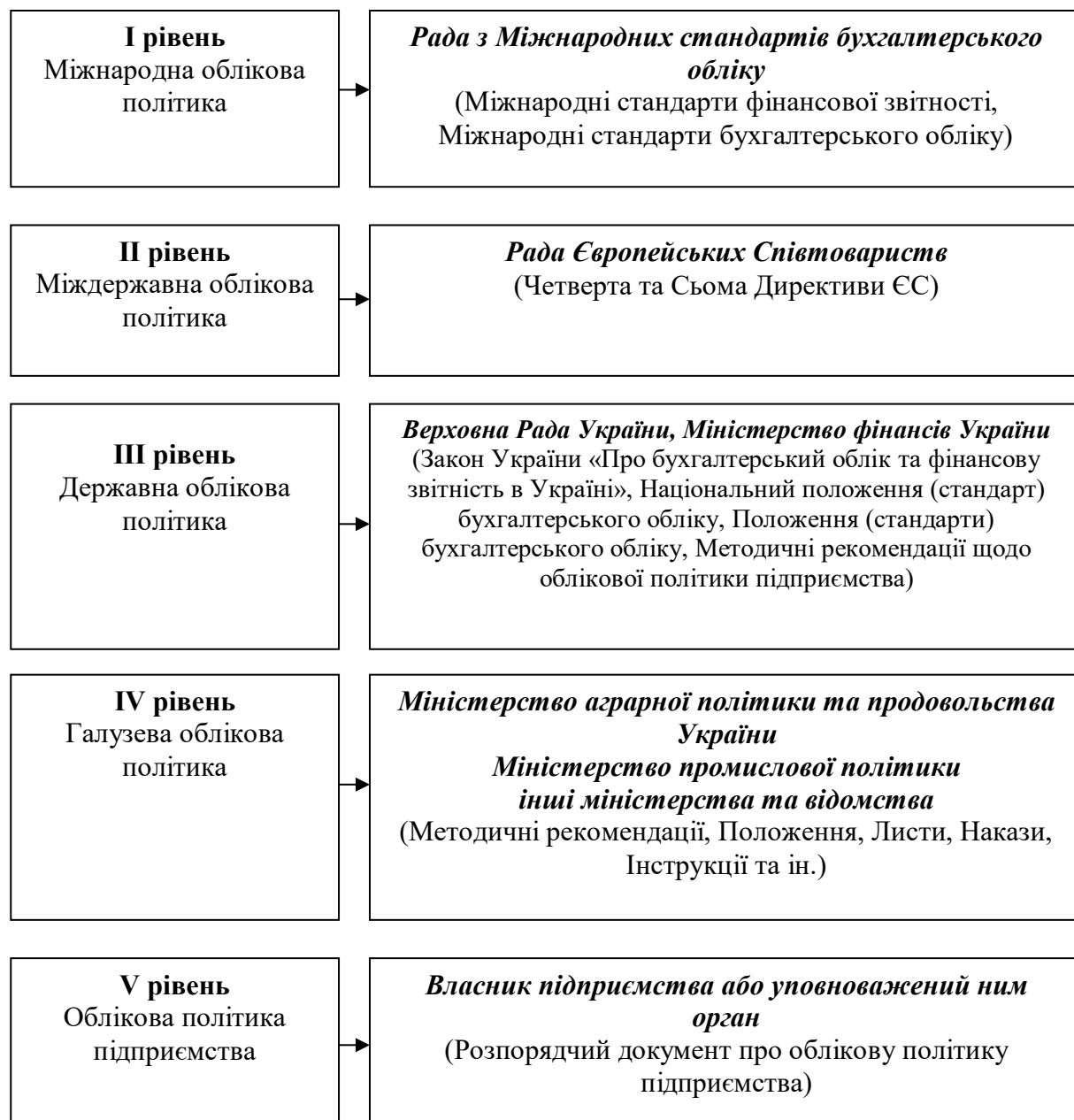

Рис.1.1. Рівні регулювання облікової політики

Рисунок 1.1. відображає п'ятирівневу ієрархію формування облікової політики — від міжнародних стандартів до внутрішніх регламентів підприємства, що забезпечують узгоджене та системне регулювання бухгалтерського обліку.

На законодавчому рівні облікова політика регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та міжнародними стандартами фінансової звітності. Водночас підприємство має право самостійно визначати конкретні методи обліку в межах дозволених нормативною базою, що дає йому можливість адаптувати систему бухгалтерського відображення до особливостей діяльності, галузевої специфіки, структури виробничого процесу й потреб менеджменту.

Сутність облікової політики полягає у встановленні правил щодо визнання, оцінки, класифікації та відображення активів, капіталу, зобов'язань, доходів та витрат. Важливим її елементом є вибір методів амортизації основних засобів, способів оцінки виробничих запасів, підходів до калькулювання собівартості, формування резервів та процедур фінансової звітності. Через це облікова політика суттєво впливає на розмір фінансових результатів — як фактичних, так і прогнозованих.

Особливістю формування облікової політики на підприємствах аграрного сектору, до яких належить і ФГ «Добробут» Мовчана М.І., є необхідність врахування сезонності виробництва, специфіки біологічних активів, потреби в окремому обліку витрат за культурами, ділянками, видами робіт та напрямками діяльності. Це зумовлює вибір таких методів обліку, які дозволяють максимально точно відобразити реальний економічний зміст операцій. Зокрема, підприємства аграрного профілю повинні визначити підходи до оцінки врожаю, обліку витрат на посівну й збиральну кампанії, формування резервів під знецінення біологічних активів чи втрати від стихійних явищ.

Окрім технічної складової, облікова політика має значення для внутрішнього контролю та системи управління. Чітко визначені правила мінімізують можливість суб'єктивних трактувань, знижують ризик помилок та спотворення звітності, забезпечують прозорість фінансових даних. Для керівництва облікова політика стає інструментом управління витратами, планування фінансових потоків та оцінювання економічної ефективності окремих напрямів діяльності.

Облікова політика також виконує комунікаційну функцію — вона відображає перед зовнішніми користувачами (інвесторами, кредиторами, контролюючими органами) логіку, принципи та методи, за якими підприємство формує фінансову звітність. Від її чіткості та обґрунтованості залежить рівень довіри до підприємства, можливості отримання кредитів, державної підтримки, грантових коштів чи інвестицій.

В умовах сучасної економіки облікова політика повинна мати гнучкість та бути здатною до швидкого коригування у разі змін регуляторної бази, технологічних перетворень чи появи нових бізнес-процесів. Для аграрних підприємств це особливо актуально через високий ступінь ризиковості галузі, залежність від погодно-кліматичних умов, коливання цін та технологічні інновації, що впливають на структуру витрат і формування доходів.

Важливою тенденцією є поступова цифровізація облікових процесів: застосування автоматизованих систем бухгалтерського обліку, електронного документообігу, модулів контролю витрат у режимі реального часу. Це потребує переосмислення підходів до формування облікової політики та адаптації її положень до нових технологічних можливостей. Відповідно, сучасна облікова політика повинна не лише фіксувати стандартизовані методи, але й визначати принципи інтеграції цифрових рішень у систему управління.

Отже, облікова політика є ключовим елементом управлінської інфраструктури підприємства. Вона визначає практичну модель ведення обліку, формує підґрунтя для правильного визначення фінансових результатів і функціонує

як механізм забезпечення прозорості та ефективності фінансового управління. Для сільськогосподарських підприємств її значення посилюється через потребу в точному відображенні біологічних процесів та сезонних результатів, що зумовлює підвищені вимоги до методичного обґрунтування, гнучкості та адаптивності.

Таким чином, сучасна система нормативно-правового регулювання обліку фінансових результатів в Україні базується на комплексному підході, що поєднує національні та міжнародні стандарти, законодавчі вимоги та методичні рекомендації. Така структура забезпечує гнучкість, адаптивність та відповідність облікових процесів підприємств сучасним економічним реаліям, створюючи умови для об'єктивного формування та аналізу результатів їхньої діяльності.

1.3. Методика формування фінансових результатів у бухгалтерському обліку

Методика формування фінансових результатів у бухгалтерському обліку є ключовим елементом інформаційної системи підприємства, оскільки забезпечує узагальнення даних про доходи, витрати та фінансові результати, необхідних для управління, контролю та прийняття рішень. Фінансовий результат — це синтетичний показник, який відображає кінцевий підсумок господарської діяльності за певний період, а його формування ґрунтується на системі принципів, методів та процедур обліку, що регламентуються чинними стандартами бухгалтерського обліку.

В межах методики формування фінансових результатів першочергове значення має коректне визначення складу доходів та витрат. Доходи відображають збільшення економічних вигод підприємства, що призводить до зростання власного капіталу, окрім внесків власників. Витрати, відповідно, характеризують зменшення економічних вигод та зниження власного капіталу, окрім його вилучення. Процес визнання доходів та витрат у бухгалтерському обліку здійснюється на основі

принципів нарахування та відповідності, що гарантує відображення фінансових результатів незалежно від моменту надходження чи сплати коштів.

Методика визначення фінансового результату охоплює кілька рівнів аналітичності:

1. *Формування валового фінансового результату*, що базується на зіставленні доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) та собівартості її виробництва.

2. *Розрахунок операційного фінансового результату*, який уточнюється з урахуванням адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних доходів і витрат.

3. *Визначення фінансового результату від звичайної діяльності*, що включає фінансові, інвестиційні та інші доходи і витрати.

4. *Формування чистого фінансового результату*, який коригується на суму податку на прибуток.

Таким чином, формування фінансового результату відбувається поетапно шляхом узагальнення інформації за відповідними рахунками класів 7 і 9 Плану рахунків бухгалтерського обліку. До рахунків доходів належать: рахунок 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інші операційні доходи», 72 «Доходи від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи» та 74 «Інші доходи». До рахунків витрат належать: рахунок 90 «Собівартість реалізації», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності», 95 «Фінансові витрати», 97 «Інші витрати», 98 «Податок на прибуток». Закриття цих рахунків здійснюється шляхом їх перенесення на рахунок 79 «Фінансові результати», що відображає кінцевий результат діяльності [29].

Особливу увагу в методиці формування фінансових результатів приділяють класифікації витрат за видами діяльності. Вона дозволяє визначити, який сегмент діяльності забезпечує найбільший внесок у прибутковість підприємства. До таких видів належать операційна, інвестиційна та фінансова діяльність. Окреме

відображення результатів кожного виду діяльності підвищує аналітичну цінність фінансової звітності та дозволяє керівництву обґрунтовано ухвалювати управлінські рішення.

Суттєвою складовою формування фінансових результатів є *оцінка доходів та витрат*. Оцінювання здійснюється відповідно до принципу обачності, згідно з яким доходи не повинні бути завищені, а витрати — занижені. Для цього застосовуються методи дисконтування, амортизації, калькулювання собівартості, знецінення активів, створення резервів сумнівних боргів тощо. Результати цих процедур безпосередньо впливають на величину чистого прибутку або збитку.

Методика також передбачає дотримання вимог щодо документального підтвердження всіх господарських операцій. Первинні документи слугують основою для відображення доходів і витрат у бухгалтерському обліку, а отже — забезпечують достовірність фінансових результатів. З огляду на це важливого значення набувають внутрішній контроль, аудит та система облікової політики, що регламентує вибір підприємством методів оцінювання запасів, нарахування амортизації, формування резервів та інших елементів обліку.

У практиці бухгалтерського обліку важливим аспектом є розмежування доходів за видами їх виникнення, зокрема:

- операційні доходи, що формуються у процесі основної діяльності підприємства;
- інші операційні доходи, зумовлені продажем матеріалів, отриманням штрафів чи відшкодувань;
- фінансові доходи, що виникають у результаті інвестиційних рішень, нарахування відсотків чи отримання дивідендів;
- інші доходи, що не належать до основної діяльності, але впливають на загальний результат.

Аналогічно витрати поділяються на операційні, інші операційні, фінансові та надзвичайні. Така класифікація дозволяє виявити структурні зміни у витратності

підприємства, визначити фактори зниження рентабельності та здійснювати контроль за ефективністю використання ресурсів. Відображення витрат у бухгалтерському обліку здійснюється відповідно до принципу відповідності доходам, що забезпечує коректність розрахунку результату звітного періоду [9].

Особливу увагу у методиці формування фінансових результатів займають оцінка та коригування активів і зобов'язань, які прямо впливають на достовірність показника прибутку. До таких коригувань належать: нарахування амортизації основних засобів та нематеріальних активів; зменшення корисності активів; створення резервів сумнівних боргів, забезпечень на майбутні витрати; переоцінка активів за справедливою вартістю. Застосування відповідних методів регулюється обліковою політикою підприємства, яка визначає способи амортизації, підходи до оцінювання запасів, використання резервів та порядок визнання доходів і витрат.

Суттєвим елементом методики є формування податкових різниць, що виникають між бухгалтерським та податковим обліком. Хоча бухгалтерський облік ґрунтується на принципах нарахування та обачності, податкове законодавство може містити додаткові вимоги щодо коригування фінансового результату при визначенні об'єкта оподаткування. Тому підприємства повинні вести паралельний облік постійних і тимчасових різниць та відображати їх у фінансовій звітності у вигляді відстрочених податкових активів і зобов'язань.

Фінансовий результат представлений у *Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід)*, який є ключовим документом для аналізу діяльності підприємства. Він містить інформацію про структуру доходів і витрат, операційний прибуток, фінансовий результат від звичайної діяльності, чистий прибуток або збиток. На основі цього звіту проводяться аналітичні розрахунки, визначаються показники прибутковості, маржинальності, рентабельності продажу, капіталу та активів, що слугує основою для оцінки ефективності підприємства.

Таким чином, методика формування фінансових результатів у бухгалтерському обліку є комплексною системою, яка включає процедури

визнання, оцінювання, документування та узагальнення інформації про доходи та витрати з подальшим визначенням прибутку або збитку. Реалізація цієї методики забезпечує формування достовірної фінансової звітності, сприяє підвищенню прозорості управління та створює підґрунтя для ухвалення стратегічно обґрунтованих рішень [31].

У сучасних умовах цифровізації методика формування фінансових результатів доповнюється впровадженням електронних систем обліку, інтегрованих інформаційних платформ, автоматизованих модулів аналітики. Це дає змогу прискорити процес обробки даних, зменшити кількість помилок, забезпечити оперативне отримання інформації про доходи та витрати, а також сприяє більш точному прогнозуванню фінансових показників.

Узагальнюючи викладене, методика формування фінансових результатів у бухгалтерському обліку являє собою комплекс взаємопов'язаних процедур, що охоплюють визнання, оцінювання, класифікацію та узагальнення доходів і витрат. Від правильності та послідовності застосування цієї методики залежить достовірність фінансової звітності підприємства, що є основою для управління ефективністю, планування розвитку, оцінки інвестиційної привабливості та забезпечення фінансової стійкості.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФГ «ДОБРОБУТ» МОВЧАНА М.І. ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Загальна виробничо-економічна характеристика та ресурсне забезпечення ФГ «Добробут» Мовчана М.І.

Фермерський сектор України відіграє особливу роль у формуванні аграрної економіки, забезпечуючи гнучкість виробництва, високу адаптивність та значну частку сільськогосподарської продукції, що надходить на внутрішній ринок. На сучасному етапі розвитку фермерські господарства є основою для підтримки продовольчої безпеки держави, створення робочих місць у сільській місцевості та розвитку малих форм агробізнесу. Їхня діяльність сприяє збереженню традиційного укладу сільського життя, забезпеченню сталого використання земельних ресурсів та диверсифікації регіональних економік.

Сектор фермерства в Україні характеризується значною різноманітністю: від малих сімейних господарств до середніх підприємств, здатних конкурувати із великими аграрними компаніями. На початку свого розвитку фермерські формування часто мали обмежені ресурси та невеликі земельні площі, сьогодні вони дедалі активніше розширюють виробничі потужності, впроваджують сучасні технології та покращують якість продукції. Завдяки цьому фермерські господарства формують вагомую частку виробництва зернових, олійних культур, овочів та продукції тваринництва [1].

Важливим трендом сучасного фермерства є поступова цифровізація. Використання технологій дистанційного моніторингу, GPS-контролю, електронних карт полів, автоматизованих систем ведення бухгалтерії дозволяє підвищувати ефективність виробництва та оптимізувати витрати. Хоча повне впровадження таких технологій поки характерне переважно для середніх і великих фермерських

господарств, малий бізнес також поступово переходить до цифрових рішень у тих напрямках, які безпосередньо впливають на результативність.

Попри позитивні тенденції, фермери в Україні стикаються з низкою системних проблем: нестабільність ринків збуту, коливання цін на ресурси, складність доступу до фінансування, вплив кліматичних факторів, потреба у модернізації техніки. Однак гнучкість та мобільність фермерських господарств часто дозволяють швидше адаптуватися до змін, ніж великим агрохолдингам.

У сукупності фермерський сектор є динамічним елементом українського аграрного виробництва, який формує значну частку валового сільськогосподарського продукту і відіграє ключову роль у регіональному розвитку. ФГ «Добробут» Мовчана М.І. є показовим прикладом такої моделі: підприємство демонструє здатність до стабільності, адаптації та нарощування виробничих потужностей у складних економічних умовах.

Для більш повного розуміння місця та ролі ФГ «Добробут» Мовчана М.І. у сучасній аграрній системі України доцільно порівняти ключові параметри його функціонування з узагальненими характеристиками вітчизняних фермерських господарств. Зважаючи на неоднорідність фермерського сектору, аналіз порівняльних показників дозволяє визначити, наскільки діяльність господарства відповідає загальнонаціональним тенденціям, які фактори сприяють його розвитку, а які можуть стримувати ефективність. У цьому контексті запропонована Таблиця 2.1 систематизує основні критерії — виробничі, ресурсні та економічні — що характеризують сучасний стан фермерства в Україні та дають змогу оцінити рівень організаційно-економічного потенціалу досліджуваного підприємства.

Подана таблиця демонструє узагальнену характеристику фермерських господарств в Україні та місце ФГ «Добробут» серед них за ключовими параметрами. Порівняння показує, що досліджуване господарство відповідає типовим структурним особливостям українських фермерських підприємств, однак

водночас вирізняється стабільною позитивною динамікою фінансових результатів та значним розширенням активів упродовж останніх років.

Таблиця 2.1

Порівняльна характеристика фермерства в Україні та діяльності ФГ «Добробут»

Мовчана М.І.

Критерій	Фермерські господарства в Україні (загальна характеристика)	ФГ «Добробут» Мовчана М.І.
Правова форма та масштаб	Більшість господарств — малі та середні за масштабом, із сімейною формою управління.	Середнє фермерське господарство, власницька модель управління, стабільний розвиток.
Середня площа земельних угідь	Переважно 50–250 га, залежно від регіону та спеціалізації.	Господарство оперує типовими для регіону площами, достатніми для вирощування зернових культур.
Основні напрями діяльності	Рослинництво (зернові, олійні), овочівництво, тваринництво; частка зернових — понад 60%.	Основний напрям — вирощування зернових та олійних культур, що відповідає загальним тенденціям.
Трудові ресурси	5–15 працівників у середньому; часто використовується сезонна праця.	У штаті 10–14 працівників, забезпечено базову механізацію виробничих процесів.
Технічний рівень і механізація	Середній рівень, значна частина техніки — зношена; оновлення нерегулярне через фінансові обмеження.	Проведено часткове технічне оновлення, що підвищило продуктивність та якість обробітку ґрунту.
Фінансова стабільність	Значна частина господарств залежить від сезонності та погодних умов; прибутковість нестабільна.	Має стійку позитивну динаміку: перехід від збитковості у 2022 р. до прибутковості в 2023–2024 рр.
Доступ до фінансування	Обмежений, проблеми з кредитами через високі ризики; поширені грантові програми.	Поступове розширення активів та власного капіталу свідчить про раціональне управління ресурсами.
Рівень цифровізації	Переважно низький; цифровий облік та автоматизовані системи впроваджені у 10–20% господарств.	Облік ведеться у напівручній формі; цифровізація відсутня, що створює перспективний напрям розвитку.
Основні виклики	Кліматичні ризики, нестабільність ринку, висока собівартість ресурсів, недостатня підтримка.	Подібні виклики, але частково компенсовані ефективним управлінням та оптимізацією витрат.

Це свідчить про ефективне управління виробничими ресурсами, раціональну організацію праці та здатність швидко адаптуватися до коливань ринкової кон'юнктури. Поряд із цим, загальноукраїнські тренди — зростання ролі фермерських господарств у продовольчій безпеці, диверсифікація культур, необхідність технічного оновлення та залежність від природно-кліматичних умов

— також впливають на діяльність ФГ «Добробут». Таким чином, таблиця дозволяє визначити не лише сильні сторони підприємства, але й контекст, у якому воно функціонує, що є важливим для формування подальших управлінських рішень і розвитку господарства.

Фермерське господарство «Добробут» Мовчана М.І. функціонує у Вінницькому районі та спеціалізується на вирощуванні зернових і олійних культур. Господарство працює у сегменті виробників із середнім рівнем операційної потужності, поєднуючи традиційні технології землеробства з поступовим оновленням технічних засобів. Організаційно-правова форма фермерського господарства забезпечує відносно гнучку структуру управління та оперативне прийняття рішень, що є важливою перевагою в умовах коливань аграрного ринку.

Кадровий склад підприємства є компактним: у різні роки чисельність персоналу коливається в межах 10–14 працівників. Така структура людських ресурсів вказує на раціональний розподіл функцій та певну міру механізації виробничих процесів. Незважаючи на обмежену кількість працюючих, господарство демонструє позитивну динаміку економічних показників, що свідчить про достатній рівень організації праці й ефективне планування виробничої діяльності.

Фінансові результати господарства також зазнали суттєвої трансформації. Якщо у 2022 році діяльність завершилася збитками понад 1,1 млн грн, то вже у 2023 році підприємство змогло кардинально покращити ситуацію, отримавши прибуток у 201,8 тис. грн. У 2024 році позитивна тенденція збереглася: чистий дохід зріс до 31,4 млн грн, а прибуток після оподаткування сягнув 273,2 тис. грн. Така еволюція результативності підтверджує ефективність обраних управлінських рішень, оптимізацію витрат і підвищення продуктивності виробничих процесів (Додатки А, Б, В).

Активи ФГ «Добробут» протягом аналізованого періоду збільшувалися стабільно й поступово. За 2022–2024 роки їх сума зросла майже утричі — з 3,75 млн

грн до 12,65 млн грн. Це вказує на посилення ресурсної бази, розширення оборотного капіталу та зміцнення фінансової позиції господарства. Структура активів характеризується високою часткою дебіторської заборгованості й грошових коштів, що дозволяє підприємству забезпечувати поточні потреби. Водночас така структура потребує вдосконалення системи контролю за розрахунками з покупцями.

У складі виробничих ресурсів важливу роль відіграють запаси, що відображають сезонний характер діяльності та необхідність підтримання достатнього обсягу матеріальних ресурсів для своєчасного забезпечення технологічних операцій. Господарство активно використовує наявний технічний парк, поступово оновлюючи його відповідно до вимог сучасної агротехнології.

Показники доходів і прибутковості у 2022–2024 роках підтверджують перехід підприємства від кризового до стабільного етапу розвитку. Зростання доходу майже втричі за три роки демонструє посилення позицій на ринку, ефективну роботу з контрагентами та результативність виробничих рішень. Приріст власного капіталу за цей період свідчить про зміцнення фінансової незалежності та поступове підвищення стійкості господарства.

Узагальнюючи, діяльність ФГ «Добробут» Мовчана М.І. характеризується поступовим розширенням масштабів виробництва, підвищенням результативності та достатнім рівнем фінансової стабільності. Підприємство успішно адаптується до ринкових і природно-кліматичних умов, забезпечуючи приріст доходів та інвестицій у ресурсний потенціал. Динаміка ключових показників свідчить про наявність у господарства підґрунтя для подальшого розвитку та удосконалення системи обліку й управління витратами.

Узагальнюючи наведені дані, можна стверджувати, що ФГ «Добробут» у своїй діяльності демонструє якісну адаптацію до сучасних умов аграрного сектору, поєднуючи традиційні технології вирощування зернових і олійних культур із поступовим оновленням технічного парку та раціоналізацією ресурсного

забезпечення. Підприємство ефективно використовує наявні земельні угіддя, що підтверджується стабільною динамікою приросту активів та послідовним зростанням показників фінансових результатів. Водночас структура доходів і витрат господарства свідчить про підвищення ролі управлінських рішень у забезпеченні рентабельності, оскільки ключові статті витрат залежать від факторів, які фермер може контролювати лише частково. Це підкреслює важливість удосконалення системи обліку та поглибленого аналізу витрат для подальшого зміцнення конкурентних переваг ФГ «Добробут» на регіональному аграрному ринку.

2.2. Динаміка, структура та фактори формування фінансових результатів

Формування фінансових результатів фермерського господарства є комплексним процесом, що відображає взаємодію виробничих, ресурсних, ринкових та управлінських чинників. Для ФГ «Добробут» характерною є чітко виражена динаміка зростання доходів і поступового зміцнення прибутковості протягом 2022–2024 років, що свідчить про збалансоване використання виробничих потужностей та адаптацію до ринкових змін. Аналіз показників демонструє, що господарство поступово переходить від відновлення після кризових впливів до етапу стабільного розвитку.

У 2022 році підприємство працювало зі значним фінансовим навантаженням: за доходу 11,14 млн грн було зафіксовано збиток понад 1,12 млн грн. Така ситуація була типовою для аграрного сектору цього періоду, оскільки зовнішні фактори — підвищення цін на паливо, добрива, складність логістичних операцій — формували значне зростання витрат. Незважаючи на складну ситуацію, господарству вдалося зберегти операційну активність і забезпечити достатній рівень оборотних активів для подальшого розвитку.

У 2023 році відбувся різкий перехід до позитивної динаміки: чистий дохід зріс більш ніж у два рази та досяг 28,15 млн грн, а фінансовий результат уперше

став прибутковим, сягнувши 201,9 тис. грн. Це стало наслідком оптимізації виробничого циклу, активної реалізації продукції та більш ефективного управління ресурсами. Особливо вагоме значення мало скорочення непродуктивних витрат та підвищення врожайності ключових культур.

2024 рік підтвердив тенденцію до зростання. Дохід господарства збільшився до 31,40 млн грн, а чистий прибуток становив 273,26 тис. грн. Позитивний результат досягнуто завдяки стабільному розширенню активів, залученню нових покупців, підвищенню ефективності сівозміни та посиленню контролю за витратами. Важливо, що активи господарства за три роки зросли з 3,75 млн грн до 12,65 млн грн, тобто більш ніж утричі, що свідчить про суттєве нарощування потенціалу для подальшого збільшення прибутковості.

Структура активів у 2024 році також відіграла важливу роль у формуванні фінансових результатів. Понад половину активів становить дебіторська заборгованість (51,4%), що вказує на активність реалізації продукції з відтермінуванням платежу. Грошові кошти формують 25,9%, що забезпечує достатній рівень ліквідності, а виробничі запаси — 22,7%, необхідні для проведення польових робіт. Така структура активів свідчить про орієнтацію господарства на активне розширення обсягів продажу при одночасному збереженні фінансової стійкості.

Визначальними факторами формування фінансових результатів у досліджуваній період виступають:

- виробничі фактори — рівень урожайності, обсяг площ, інтенсивність технологічних операцій;
- цінова кон'юнктура ринку — зміна цін на зернові та олійні культури;
- структура витрат — частка змінних витрат, логістичних витрат, вартості добрив і пального;
- рівень організації збуту — своєчасність реалізації, умови договорів, розмір відтермінування оплати;

- якість управління оборотними активами — швидкість погашення дебіторської заборгованості;
- інвестиційний розвиток — збільшення активів, модернізація техніки, розширення виробничої бази.

Загальна оцінка динаміки фінансових результатів свідчить, що ФГ «Добробут» поступово підвищує рентабельність діяльності та формує передумови для довгострокового економічного зростання. Зростання доходів, розширення активів, подолання збитковості та стабілізація прибутковості є свідченням ефективної трансформації виробничо-економічної моделі господарства.

Таблиця 2.2 узагальнює ключові показники, що характеризують фінансові результати ФГ «Добробут» Мовчана М.І. у динаміці протягом 2022–2024 років. Представлені дані дозволяють комплексно оцінити трансформацію господарства від збиткової діяльності до поступово прибуткової, відобразити масштаби зростання активів та зміцнення власного капіталу, а також визначити тенденції у зміні рентабельності та фінансової стійкості.

Таблиця 2.2
Динаміка та структура фінансових результатів ФГ «Добробут»

Показник	2022	2023	2024	Динаміка 2022–2024
Чистий дохід, млн грн	11,14	28,15	31,40	+182%
Фінансовий результат, тис. грн	-1128,7	+201,9	+273,3	перехід зі збитку до прибутку
Загальні активи, млн грн	3,75	7,66	12,65	+237%
Власний капітал, млн грн	0,69	1,25	1,51	+119%
Рентабельність продажу, %	-10,1	0,7	0,9	стабілізація

Як видно з таблиці, ФГ «Добробут» демонструє стрімкий розвиток: за два роки чистий дохід збільшився майже у три рази, а підприємство подолато

збитковість і сформувало позитивний фінансовий результат. Значне зростання активів та власного капіталу підтверджує, що господарство активно інвестує в розвиток та нарощує виробничий потенціал. При цьому рентабельність залишається помірною, але стабільно позитивною, що вказує на можливості подальшого підвищення ефективності через оптимізацію витрат та вдосконалення організації збуту [50].

Важливо зазначити, що стале покращення фінансових результатів супроводжується збільшенням масштабів діяльності господарства. Зростання доходів та активів відбувається синхронно, що свідчить про узгоджене інвестування в технічні засоби, оновлення основних фондів і розширення ресурсної бази. Це формує основу для підвищення продуктивності та створює потенціал для подальшої диверсифікації культур, удосконалення технологічних процесів та підсилення конкурентної позиції господарства на регіональному ринку.

Аналіз динаміки та структури фінансових результатів ФГ «Добробут» Мовчана М.І. вказує на послідовну трансформацію господарства від низькорентабельної моделі функціонування до більш стійкої й результативної. Це відбувається на тлі змін у виробничих технологіях, структури витрат, підходів до управління ресурсами та ринкових умов. Вивчення фінансових результатів у динаміці дозволяє виявити не лише загальні тренди розвитку підприємства, а й ключові чинники, що впливають на формування прибутку, фінансової стійкості та ліквідності господарства.

Важливим елементом оцінювання є визначення співвідношення між темпами зростання доходів і змінами у структурі витрат. Дані свідчать, що у ФГ «Добробут» у 2022–2024 рр. спостерігалася асиметрія між динамікою витрат та обсягами реалізації: у посткризовий період 2022 року зростання витрат значно випереджало надходження від реалізації продукції, що спричинило збитковість. Проте з 2023 року господарство зуміло оптимізувати ключові статті витрат — паливно-мастильні матеріали, орендні платежі, закупівлю добрив та оплату робіт із використанням

техніки. Це дозволило зменшити собівартість одиниці продукції й забезпечити позитивний фінансовий результат навіть за зростання вартості матеріальних ресурсів [11].

Структурний аналіз фінансових результатів показує, що прибуток господарства формується переважно за рахунок вирощування зернових та олійних культур. Ці культури мають відносно стабільні ринкові ціни, що забезпечує більш передбачувану виручку. Утім, структура фінансових результатів значною мірою залежить від кон'юнктури ринку, погодних умов та своєчасності проведення технологічних операцій. У 2023–2024 рр. спостерігалось суттєве зростання урожайності завдяки вдосконаленню обробітку ґрунту, підбору сортів і більш раціональному використанню добрив, що позитивно відобразилося на загальному фінансовому результаті [50].

Водночас важливо враховувати, що на формування прибутку суттєво впливає структура активів і капіталу підприємства. Зростання частки оборотного капіталу, зокрема дебіторської заборгованості, свідчить про активізацію реалізаційних процесів, але одночасно підвищує ризики затримки надходження коштів. Це створює певні труднощі у плануванні грошових потоків і може впливати на оперативну платоспроможність господарства. Тому фінансові результати потребують оцінювання у взаємозв'язку з ліквідністю та оборотністю активів.

Додатковим фактором, який формує фінансовий результат, є рівень технічного забезпечення господарства. За останні роки ФГ «Добробут» частково оновило парк техніки та обладнання, що дало можливість скоротити виробничий цикл, зменшити втрати продукції та підвищити продуктивність праці. Впровадження нових технологій обробітку земель та точкового внесення добрив позитивно вплинуло на урожайність і сприяло зростанню доходів. На цьому етапі техніко-технологічні фактори виступають одним із фундаментальних джерел формування фінансових результатів.

Не менш важливою є роль управлінських рішень — терміни реалізації продукції, вибір контрагентів, стратегія ціноутворення та обсяги складських запасів. У періоди цінових коливань грамотна тактика відстрочення реалізації може забезпечити господарству істотний приріст виручки. У 2024 році саме вдала маркетингова політика сприяла підвищенню чистого доходу до понад 31 млн грн, що, у свою чергу, забезпечило стабільний приріст чистого прибутку.

Таким чином, динаміка, структура та фактори формування фінансових результатів ФГ «Добробут» свідчать про те, що господарство поступово розвиває ефективні підходи до ресурсного забезпечення, оптимізації витрат і організації виробництва. Результати фінансової діяльності демонструють підвищення стійкості, однак потребують подальшого вдосконалення системи планування, прогнозування та управління витратами для підвищення конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі.

2.3. Резерви підвищення ефективності та прибутковості діяльності господарства

Формування фінансових результатів фермерського господарства визначається складним поєднанням внутрішніх і зовнішніх факторів, які формують умови виробництва, рентабельність діяльності та рівень економічної стійкості. Для ФГ «Добробут» Мовчана М.І. у 2022–2024 рр. характерною була комбінація виробничих, ресурсних, ринкових та управлінських чинників, що по-різному впливали на результативність. Комплексний аналіз цих факторів дозволяє оцінити природу зростання доходів і прибутку та визначити, які саме внутрішні резерви були використані та які залишаються нереалізованими.

Передусім, важливим фактором є масштаб та структура виробництва. Підприємство спеціалізується на вирощуванні зернових та олійних культур — традиційних для регіону та стабільно затребуваних на внутрішньому ринку. У 2023–2024 роках збільшення площі під окремими культурами й оптимізація

технологічних робіт забезпечили підвищення врожайності, що позитивно вплинуло на чистий дохід. Зміни в структурі виробництва — зокрема, перерозподіл площ із менш рентабельних культур на користь більш урожайних — стали однією з ключових причин зростання фінансових результатів уже у 2023 році.

Важливу роль у формуванні прибутковості відіграє ресурсне забезпечення, зокрема витрати на насіння, добрива, ЗЗР, паливо й технічне обслуговування. У ФГ «Добробут» простежується чітка динаміка раціоналізації витрат: поступове оновлення техніки, закупівля матеріально-технічних ресурсів в оптимальні сезони, використання якіснішого насіння. Це дозволило скоротити питомі витрати та сформувати зростаючий прибуток при відносно стабільних виробничих витратах.

Суттєвим чинником впливу є також ринкова кон'юнктура, яка включає цінові коливання на зернові та олійні культури, доступність ринків збуту, конкуренцію та логістичні умови. Для господарства найбільш критичним був 2022 рік, коли різкі коливання закупівельних цін та підвищення витрат на логістику призвели до збитковості. Однак у 2023–2024 рр. стабілізація ринку та підвищення закупівельних цін на окремі культури стали вагомим позитивним фактором, який забезпечив суттєве покращення результативності.

Окрему групу чинників становлять управлінські рішення, пов'язані з плануванням, організацією виробництва та контролем витрат. Посилення контролю за ресурсами, оптимізація витрат на техніку, зменшення втрат під час збирання врожаю та поліпшення системи взаєморозрахунків із контрагентами — всі ці заходи мали кумулятивний ефект. Значну роль відіграли також зміни в управлінні дебіторською заборгованістю, що дозволило господарству підвищити рівень ліквідності та уникнути касових розривів.

Важливим фактором впливу на фінансові результати є структура активів. Домінування дебіторської заборгованості в структурі активів (понад 50% у 2024 році) мало подвійний ефект: воно свідчить про активну реалізацію продукції, однак водночас створює потребу у жорсткішому фінансовому контролі. Надмірна

концентрація активів у вигляді дебіторки збільшує ризики неплатежів та потенційних втрат, тому ефективність управління розрахунками стала одним із визначальних факторів у формуванні прибутку.

Не менш важливою групою факторів є природно-кліматичні умови, які традиційно впливають на врожайність у фермерських господарствах. У 2023–2024 роках погодні умови були загалом сприятливими для основних культур, що стало додатковим позитивним чинником. Однак у перспективі господарству потрібно враховувати можливі ризики кліматичних змін, які можуть впливати на стабільність фінансових результатів.

Отже, формування фінансових результатів ФГ «Добробут» Мовчана М.І. у 2022–2024 рр. стало результатом взаємодії кількох груп факторів: ресурсних, управлінських, ринкових та природно-кліматичних. Успішність фінансово-господарської діяльності пояснюється передусім поєднанням оптимізації витрат, підвищення урожайності, стабілізації ринку та більш структурованого підходу до управління активами та розрахунками. Такий комплекс чинників створив сприятливі умови для формування прибутковості та розширення виробничого потенціалу господарства.

Для об'єктивної оцінки ефективності функціонування ФГ «Добробут» недостатньо аналізувати лише фінансові результати; важливо визначити чинники, які формують кінцеві показники прибутковості господарства. В аграрному виробництві фінансовий результат залежить від сукупності зовнішніх та внутрішніх умов, тому систематизація ключових ризиків і проблемних аспектів дозволяє глибше зрозуміти природу коливань доходів і витрат. Таблиця 2.3 узагальнює основні групи чинників, що впливають на результати діяльності господарства, з акцентом на їхній конкретний прояв та економічні наслідки.

Дані таблиці 2.3 демонструють, що фінансові результати ФГ «Добробут» формуються під впливом широкого спектра ризиків, більшість з яких є системними для малих аграрних підприємств.

Таблиця 2.3

**Основні проблеми та ризики, що впливають на формування фінансових результатів
ФГ «Добробут» Мовчана М.І.**

Група проблем / ризиків	Сутність проблеми	Прояв у діяльності господарства	Вплив на фінансові результати
Виробничі ризики	Залежність від природно-кліматичних умов	Урожайність коливається залежно від погодних факторів	Нестабільність обсягів реалізації та валового доходу
Ресурсні обмеження	Нестача обігових коштів у пікові періоди	Потреба в закупівлі ПММ, насіння, добрив наперед	Вимушене відтермінування платежів, зростання кредиторської заборгованості
Фінансові ризики	Високий рівень дебіторської заборгованості	Половина активів — кошти, «заморожені» у дебіторів	Уповільнення обігу капіталу, ризик неплатежів
Організаційні проблеми	Недостатній рівень управлінського обліку	Витрати обліковуються загальними сумами, без розподілу за культурами	Ускладнюється аналіз рентабельності напрямів вирощування
Технічні ризики	Зношеність окремої техніки та відсутність модернізації	Часті ремонти, простої технічних засобів	Зростання собівартості виробництва
Ринкові ризики	Коливання закупівельних цін та собівартості	Ціни на зернові та олійні змінюються щосезону	Зниження маржинальності та можливе формування збитків
Кадрові ризики	Невелика кількість працівників та багатофункціональність	Високе навантаження, залежність від окремих виконавців	Ризик помилок, затримка у виконанні робіт
Технологічні ризики	Відсутність цифрових інструментів обліку	Облік ведеться вручну або в Excel	Зростання ймовірності неточностей та втрати інформації

Виробничі та ринкові ризики є найбільш суттєвими, оскільки безпосередньо визначають обсяг продукції та рівень виручки. Водночас фінансові та організаційні проблеми, такі як недостатня аналітика витрат чи затримки з оплатою від покупців,

створюють додаткове навантаження та послаблюють ліквідність підприємства. Зношеність технічних засобів та низький рівень цифровізації погіршують продуктивність, збільшують витрати і знижують оперативність управління.

Загалом, наведені фактори підтверджують, що підвищення прибутковості господарства можливе лише за умови розв'язання організаційних, фінансових та технологічних проблем, оскільки саме вони формують основу економічного результату діяльності ФГ «Добробут».

У процесі поглибленого аналізу факторів, що формують фінансові результати ФГ «Добробут», важливо враховувати не лише статистичні тенденції, але й системні закономірності розвитку аграрного виробництва, які проявляються у взаємодії зовнішніх та внутрішніх детермінант.

Значний вплив на рентабельність господарства мають технологічні параметри виробництва — рівень механізації, якість технічного оснащення, своєчасність проведення агротехнічних операцій, а також доступ до ресурсів (насіння, добрив, засобів захисту рослин). В умовах зростаючої вартості ресурсів навіть незначні відхилення у їх використанні можуть суттєво позначатися на собівартості продукції та кінцевому фінансовому результаті.

Окрему роль відіграє система управління виробничими циклами: від обробітку ґрунту до реалізації урожаю, де недосконалість логістики чи порушення строків збору врожаю здатні нівелювати позитивні ефекти від високої врожайності. Крім того, для фермерського господарства критичним чинником є структурування грошових потоків, адже наявність значної дебіторської заборгованості уповільнює обіг коштів, знижує ліквідність та підвищує ризик втрати фінансової стійкості в пікові сезони.

Не менш важливим для формування фінансових результатів є зовнішнє ринкове середовище: зміна закупівельних цін на зернові й олійні культури, сезонні цінові коливання, доступність ринків збуту, рівень конкуренції та регіональна інфраструктура. Кожен із цих факторів формує економічний контекст

функціонування ФГ «Добробут» і визначає потенціал його фінансової ефективності. Окрім того, вагомим чинником результативності діяльності є рівень управлінської кваліфікації та здатність керівництва стратегічно адаптувати виробничі плани до змін зовнішнього й внутрішнього середовища, раціонально перерозподіляти ресурси, оптимізувати витрати та своєчасно ухвалювати управлінські рішення на основі повної, достовірної й аналітично опрацьованої облікової інформації. У цьому контексті особливого значення набуває якість обліково-аналітичного забезпечення, яке формує інформаційну базу для планування, контролю та оцінювання ефективності господарських процесів.

Таким чином, фінансові результати господарства слід розглядати як інтегральний підсумок складної та взаємопов'язаної дії технологічних, організаційних, ринкових і управлінських факторів, вплив яких проявляється як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Це зумовлює необхідність застосування системного підходу до їх оцінювання та прогнозування, що передбачає комплексний аналіз витрат, доходів і фінансових показників, урахування ризиків і невизначеності, а також використання сучасних методів стратегічного аналізу для обґрунтування управлінських рішень і забезпечення сталого розвитку підприємства.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ФГ «ДОБРОБУТ» МОВЧАНА М.І.

Підвищення ефективності фінансових результатів фермерського господарства неможливе без удосконалення системи бухгалтерського обліку, адже саме обліково-аналітична інформація формує основу для прийняття управлінських рішень, оцінки господарської діяльності, планування витрат і визначення резервів розвитку. Для ФГ «Добробут» Мовчана М.І., яке функціонує в умовах високої ресурсної залежності та коливань ринкової кон'юнктури, модернізація облікової системи стає не лише технічним, а й стратегічним напрямом підвищення конкурентоспроможності [12].

Сформований у попередніх розділах аналіз облікової, фінансової та управлінської діяльності господарства засвідчив, що наявна система обліку орієнтована переважно на виконання нормативних вимог щодо складання фінансової звітності, але не забезпечує керівництво достатнім масивом аналітичних даних. Відсутність автоматизованих інструментів, фрагментарність обліку витрат, недосконалість внутрішньої звітності та нестача аналітичної деталізації формують інформаційні прогалини, що знижують ефективність управління фінансовими потоками та обмежують можливості збільшення прибутковості підприємства.

Удосконалення системи обліку у ФГ «Добробут» має ґрунтуватися на комплексному підході, який охоплює такі напрями:

- модернізацію методологічних аспектів обліку витрат і доходів;
- впровадження елементів управлінського обліку;
- формування ефективної системи бюджетування;
- цифровізацію обліково-аналітичних процедур;
- посилення контролю за дебіторською заборгованістю та оборотним капіталом;
- розробку системи ключових показників ефективності (КРІ);

– оптимізацію організаційної структури обліку та відповідальності.

Запровадження цих напрямів дасть змогу сформувати на підприємстві гнучку, оперативну й аналітично насичену систему обліково-економічного забезпечення, що стане фундаментом для зростання фінансових результатів і підвищення стійкості господарства в умовах ринкової конкуренції. Особливого значення набуває розвиток управлінського обліку — саме він дозволяє визначати реальну собівартість культур, контролювати витрати на окремих етапах виробничого циклу, планувати рентабельність і знаходити внутрішні резерви.

Водночас зростання фінансових результатів залежить не лише від облікової системи, а й від економічних, ресурсних та технологічних факторів. Тому заходи щодо підвищення ефективності мають охоплювати планування урожайності, оптимізацію виробничих процесів, покращення використання техніки, раціональне застосування добрив і засобів захисту рослин, а також удосконалення системи збуту й управління ризиками. У сукупності ці заходи створюють підґрунтя для формування нової моделі результативного функціонування фермерського господарства.

Підвищення фінансових результатів ФГ «Добробут» потребує не лише оптимізації облікових процесів, а й вироблення системного бачення розвитку господарства в контексті галузевих та макроекономічних тенденцій. Формування резервів підвищення прибутковості повинно базуватися на глибокому аналізі внутрішніх ресурсів, можливостей диверсифікації та використання сучасних технологій у сільському господарстві. Одним із ключових резервів є підвищення точності обліку витрат за культурами та технологіями, що дозволить встановити справжню собівартість продукції, виявити економічно не вигідні напрямки та зосередити ресурси на найбільш прибуткових видах діяльності. Додатковий резерв — зменшення втрат у процесі виробництва за рахунок інтенсифікації контролю, впровадження GPS-навігації, моніторингу техніки та оптимізації норм використання пального і добрив.

Важливою складовою є оптимізація структури посівів. Перехід до більш рентабельних культур або збалансований розподіл площ з урахуванням ринкових прогнозів здатні суттєво збільшити чистий прибуток. Окрім того, збільшення доданої вартості можливе через розвиток переробки або часткову інтеграцію виробничих ланок. Ще один резерв — покращення роботи з дебіторською заборгованістю. Своєчасне стягнення коштів, оптимізація умов договорів і скорочення відтермінування платежів дозволять зміцнити ліквідність і уникнути касових розривів. Формування фінансових резервів може також здійснюватися через залучення програм державної підтримки, участь у грантових ініціативах, інвестиції в енергоощадні технології та модернізацію технічного парку.

Отже, резерви підвищення результативності діяльності ФГ «Добробут» охоплюють широкий спектр економічних, технологічних, облікових та управлінських рішень. Їх реалізація дозволить створити ефективну модель господарювання, що забезпечить стабільний прибуток, підвищення продуктивності та зростання ринкових позицій господарства.

Представлена в Таблиці 3.1 система удосконалення обліку та підвищення фінансових результатів ФГ «Добробут» відображає структурований підхід до оптимізації управління ресурсами в умовах малого аграрного виробництва. Кожен із запропонованих напрямів базується на реальних потребах господарства, зумовлених недоліками чинної облікової системи, обмеженою аналітичністю даних та недостатньою швидкістю прийняття управлінських рішень. Об'єднання цих заходів у цілісну систему дозволяє сформувати комплексну платформу для економії витрат, підвищення рентабельності та покращення фінансової дисципліни на всіх етапах виробництва.

Таблиця узагальнює ключові напрями, що спрямовані на модернізацію облікових процедур та створення умов для сталого фінансового зростання фермерського господарства.

Таблиця 3.1

**Основні напрями удосконалення обліку та резерви зростання фінансових результатів
ФГ «Добробут» Мовчана М.І.**

<i>Напрямок удосконалення</i>	<i>Сутність заходу</i>	<i>Очікуваний ефект</i>
1. Автоматизація обліку витрат	Впровадження простих програм (BAS, M.E.Doc, Excel-модулі) для підвищення точності облікових операцій	Скорочення ручних помилок, прискорення формування даних, оперативний доступ до інформації
2. Ведення обліку витрат за культурами	Декомпозиція витрат на рівні культур, ділянок, технологічних карт	Формування реальної собівартості, можливість визначити рентабельність кожного напрямку
3. Створення внутрішньої управлінської звітності	Щомісячні звіти «витрати–дохід–рентабельність»	Оперативне реагування на зміни витрат, контроль фінансових відхилень
4. Впровадження планово-фактного аналізу	Порівняння запланованих і фактичних показників за статтями витрат	Ідентифікація перевитрат, підвищення дисципліни ресурсного використання
5. Контроль дебіторської заборгованості	Встановлення термінів оплати, моніторинг взаєморозрахунків	Покращення ліквідності, зменшення ризику несвоєчасних надходжень
6. Бюджетування виробництва	Розробка сезонних бюджетів для кожної культури	Прозорість витрат, прогнозування грошових потоків
7. Удосконалення документообігу	Стандартизація актів, накладних, внутрішніх реєстрів	Єдина база документів, швидкість обробки інформації

Запропоновані заходи охоплюють як технічні аспекти — автоматизацію, цифровізацію, модернізацію документообігу, — так і концептуальні елементи управління, такі як бюджетування, управлінська звітність та контроль витрат на рівні окремих культур і процесів. Реалізація кожного з напрямів матиме прямий вплив на підвищення прозорості обліку, що у свою чергу забезпечить більш точні розрахунки собівартості, підвищення рентабельності культур та зміцнення фінансової стабільності господарства.

Розроблена модель (Табл. 3.2) удосконалення обліку та управління фінансовими результатами систематизує ключові підсистеми організації обліково-аналітичного процесу, необхідні для сучасного аграрного господарства. Вона поєднує інформаційні, аналітичні, контрольні та стратегічні компоненти, формуючи цілісну платформу для ухвалення економічно обґрунтованих рішень.

Такий підхід дозволяє не лише оптимізувати поточні процеси, а й створити основу для довгострокового планування й управління прибутковістю на рівні окремих культур і господарства в цілому.

Таблиця 3.2

Модель удосконалення системи обліку та управління фінансовими результатами ФГ «Добробут»

Компонент моделі	Складові елементи	Очікуваний вплив на фінансовий результат
1. Інформаційний блок	Автоматизований облік, електронні реєстри, цифровий архів	Підвищення оперативності інформації, зменшення помилок
2. Аналітичний блок	Облік витрат за культурами; план–факт; калькулювання; КРІ	Реальне визначення собівартості, виявлення збиткових операцій
3. Контрольний блок	Контроль дебіторки; контроль витрат; внутрішній аудит	Зміцнення ліквідності та фінансової дисципліни
4. Управлінський блок	Бюджетування; прогнозування; аналітичні звіти	Поліпшення планування, зниження ризиків рішень
5. Ресурсний блок	Оцінка використання техніки, праці та земельних ресурсів	Зростання продуктивності й ефективності використання активів

Модель охоплює всі ключові аспекти організації обліку та управління фінансовими результатами та трансформує облік із технічної функції у стратегічний інструмент управління. Її інформаційний блок забезпечує цифрову інтегрованість даних, що особливо важливо для господарств, де облік традиційно ведеться вручну та характеризується низьким рівнем швидкості опрацювання інформації. Аналітичний блок акцентує увагу на необхідності деталізації витрат та рентабельності, що дозволяє не просто фіксувати фінансові показники, а формувати їхню причинно-наслідкову структуру. Контрольний блок гармонізує моніторинг ресурсів та фінансової дисципліни, забезпечуючи своєчасне реагування на ризики. Управлінсько-стратегічні елементи моделі створюють передумови для переходу від інтуїтивного управління до системного економічного планування, що є ключовою умовою зростання прибутковості ФГ «Добробут».

Узагальнюючи результати проведених аналітичних розрахунків і розроблених пропозицій, можна стверджувати, що впровадження запропонованої системи удосконалення обліку та управління фінансовими результатами стане для ФГ «Добробут» Мовчана М.І. важливим кроком до формування якісно нової моделі фінансового менеджменту. Оновлені підходи до організації облікових процедур, деталізація витрат у розрізі культур, впровадження елементів управлінського обліку, цифровізація фіксації операцій та формування внутрішньої аналітичної звітності створять цілісний інформаційний простір, що дозволить приймати оперативні й стратегічні рішення на основі достовірних даних. Важливим аспектом таких змін є переорієнтація обліку з виконання лише регламентованих функцій на виконання ролі ключового інструмента планування, контролю та прогнозування, без чого сучасне аграрне підприємство не може забезпечувати економічну стійкість.

Розроблені пропозиції не лише оптимізують облікові процеси, а й прямо впливають на фінансову стабільність господарства — зменшують ризики нерационального використання ресурсів, забезпечують виявлення «вузьких місць» у структурі витрат, стимулюють ефективність виробництва та підвищують прозорість господарських операцій. Особливої ваги набуває запропоноване впровадження системи бюджетування та планово-фактного аналізу, що дозволить господарству сформулювати прогнозні моделі діяльності, порівнювати заплановані та фактичні показники, коригувати виробничі та фінансові рішення з урахуванням реального стану справ. Додатковий ефект забезпечать автоматизація обліку, зниження ризику людських помилок, пришвидшення документообігу та підвищення загальної дисципліни у витратних операціях.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Проведене дослідження дало змогу узагальнити теоретико-методологічні підходи до трактування фінансових результатів як ключового елементу системи управління діяльністю аграрного підприємства. Встановлено, що фінансовий результат є не лише підсумковим індикатором ефективності, а й важливим інструментом стратегічного планування, що відображає здатність підприємства формувати конкурентні переваги за рахунок оптимального використання ресурсів.

2. Аналіз нормативно-правової бази засвідчив, що регулювання обліку фінансових результатів в Україні ґрунтується на національних положеннях бухгалтерського обліку та загальних вимогах до фінансової звітності. Для аграрних підприємств особливої актуальності набуває можливість адаптації облікової політики до специфіки сезонності, біологічних активів, коливань ринку та ресурсомісткості виробництва.

3. Узагальнення економічної сутності фінансових результатів свідчить, що їхня формула формується комбінацією операційної ефективності, стратегії ціноутворення, структури витрат та здатності підприємства реагувати на зовнішні ризики. Для фермерських господарств, як показує приклад ФГ «Добробут», вагомою складовою успіху є раціоналізація витрат на матеріальні ресурси, технічне забезпечення та логістичні процеси.

4. У межах проведеного аналізу діяльності ФГ «Добробут» Мовчана М.І. встановлено, що підприємство демонструє позитивну динаміку зростання фінансових показників і поступово переходить від збитковості до стійкої прибутковості. Зростання доходів у понад 2,8 раза за три роки підтверджує ефективність виробничої політики, адаптацію до ринкових умов та поступове розширення ринку збуту.

5. Дослідження дало змогу виявити специфічні структурні особливості формування фінансових результатів на підприємстві: значну частку витрат становлять матеріальні ресурси та послуги, пов'язані з вирощуванням зернових культур; висока питома вага запасів та дебіторської заборгованості у структурі активів формує підвищені ризики управління ліквідністю. Це потребує посиленої уваги до контролю оборотних коштів та своєчасного проведення розрахунків.

6. Встановлено, що організація бухгалтерського обліку у ФГ «Добробут» забезпечує виконання нормативних вимог, проте не містить достатнього рівня аналітичності. Відсутність деталізації витрат за культурами, технологіями та полями ускладнює визначення реальної собівартості продукції та стримує обґрунтоване прийняття управлінських рішень. Це підтвердило необхідність посилення аналітичної складової облікової політики.

7. Дослідження показало, що низький рівень автоматизації облікових процесів є одним із найбільших стримуючих чинників розвитку господарства. Ведення обліку вручну або у примітивних електронних таблицях створює передумови для помилок, ускладнює збереження інформації та знижує оперативність аналізу. Запровадження спеціалізованого ПЗ є критично важливим для цифровізації та швидкого доступу до аналітичних даних.

8. Виявлено, що ресурсне забезпечення господарства має виражену позитивну динаміку. Зростання активів більш ніж утричі за період дослідження свідчить про оновлення фінансової та матеріально-технічної бази, збільшення площ під обробітком та поступове зміцнення фінансового потенціалу. Водночас збільшення дебіторської заборгованості потребує вдосконалення політики розрахунків.

9. Аналіз факторів, що впливають на прибутковість, показав значну залежність результативності діяльності від зернової кон'юнктури, вартості матеріальних ресурсів, погодних умов, стану техніки та ефективності організаційно-управлінських рішень. У таких умовах важливим є створення

системи прогнозування та управління ризиками, яка поєднувала б облікову інформацію з прогнозними підходами.

10. У межах дослідження визначено ключові проблеми, що стримують ефективність: відсутність планово-фактного аналізу, нерозвинена внутрішня звітність, відсутність калькулювання собівартості за культурами, неформалізована облікова політика, мінімальний рівень управлінської аналітики. Це формує інформаційний розрив між реальними витратами та результатами діяльності.

11. Розроблені у Розділі 3 напрями удосконалення обліку фінансових результатів доводять, що системне впровадження інструментів управлінського обліку, автоматизація документообігу, створення карт витрат за культурами, впровадження бюджетування та регулярної управлінської звітності здатні суттєво підвищити точність і прозорість обліку, а отже — і рівень прибутковості підприємства.

12. Узагальнення отриманих результатів показало, що модернізація облікової системи та вдосконалення процесів управління фінансовими результатами є стратегічно важливими для ФГ «Добробут». Комплекс запропонованих заходів формує основу для переходу від традиційного, переважно технічного обліку до сучасної аналітичної моделі, що дозволяє підприємству зміцнювати фінансову стабільність, підвищувати ефективність виробництва та формувати довгострокову конкурентоспроможність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції, перспективи : аналітична доповідь / ННЦ «Інститут аграрної економіки». Київ : ННЦ «ІАЕ», 2021. 180 с.
2. Аналітичний звіт Міністерства аграрної політики та продовольства України. Огляд аграрного сектору України. Київ, 2022. 120 с.
3. Базилевич В. Д. Економічна теорія : підручник. 2-ге вид. Київ : Знання, 2018. 710 с.
4. Бондар М. І. Управлінський облік : підручник. Київ : КНЕУ, 2018. 520 с.
5. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Житомир : Рута, 2019. 640 с.
6. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні : навч.-практ. посібник. Київ : Лібра, 2006. 976 с.
7. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник. Київ : Лібра, 2008. 704 с.
8. Голов С. Ф. Міжнародні стандарти фінансової звітності: облік і звітність : навчальний посібник. Київ : Лібра, 2010. 608 с.
9. Головай Н. М., Сисоєва І. М. Місце фінансової звітності в системі обґрунтування і прийняття управлінських рішень. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 36. С. 112–118.
10. Державна служба статистики України. Сільське господарство України : статистичний збірник. Київ : Держстат, 2023. 240 с.
11. Дончак Л. М., Погріщук О. Б., Сисоєва І. М. Стратегічний менеджмент у цифрову епоху: виклики та можливості. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 70. С. 1–8.
12. Дропа Я. Б. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2024. 312 с.

13. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV (зі змін. і допов.).
14. Задорожний З. В. Організація і методика економічного аналізу : навчальний посібник. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 320 с.
15. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (зі змін. і допов.).
16. Ковальчук Н. О. Економічний аналіз діяльності підприємства : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2020. 384 с.
17. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Гудзь Н. В. та ін. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 478 с.
18. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Денчук П. Н. та ін. Фінансовий облік : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 528 с.
19. Ловінська Л. Г., Бондар Т. А. Фінансова звітність підприємств: складання та аналіз : навчальний посібник. Київ : ДННУ «Академія фінансового управління», 2020. 312 с.
20. Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я. Розвиток аграрного сектору економіки України : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019. 620 с.
21. Малишкін О. І. Гармонізація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах України в контексті нормативів ЄС : монографія. Київ : АртЕк, 2018. 418 с.
22. Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : КНТЕУ, 2018. 536 с.
23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 (зі змін. і допов.).
24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290 (зі змін. і допов.).

25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318 (зі змін. і допов.).

26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» : наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2000 № 353 (зі змін. і допов.).

27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39 (зі змін. і допов.).

28. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» : наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 № 790 (зі змін. і допов.).

29. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 (зі змін. і допов.).

30. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змін. і допов.).

31. Сисоєва І. М. Аналіз потенційних загроз діяльності суб'єктів господарювання. Економіка та суспільство. 2020. Вип. 22. С. 1–7.

32. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2019. 472 с.

33. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2018. 384 с.

34. Atrill P., McLaney E. Accounting and Finance for Non-Specialists. 11th ed. Harlow : Pearson, 2020. 624 p.

35. Brealey R. A., Myers S. C., Allen F. Principles of Corporate Finance. 13th ed. New York : McGraw-Hill Education, 2020. 976 p.

36. Damodaran A. *Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset*. 4th ed. Hoboken : Wiley, 2024. 992 p.
37. Drury C. *Management and Cost Accounting*. 6th ed. London : Thomson Learning, 2004. 896 p.
38. FAO. *The State of Food and Agriculture 2020*. Rome : FAO, 2020. 212 p.
39. FAO. *The State of Food and Agriculture 2022*. Rome : FAO, 2022. 200 p.
40. Foster G. *Financial Statement Analysis*. 2nd ed. Englewood Cliffs : Prentice Hall, 1986. 576 p.
41. Fraser L. M., Ormiston A. *Financial Statement Analysis: A Practitioner's Guide*. 12th ed. Boston : Pearson, 2021. 512 p.
42. Horngren C. T. *Introduction to Management Accounting*. 13th ed. Upper Saddle River : Prentice Hall, 2009. 848 p.
43. Horngren C. T., Foster G., Datar S. M. *Cost Accounting: A Managerial Emphasis*. 13th ed. Upper Saddle River : Pearson Prentice Hall, 2009. 896 p.
44. IFRS Foundation. *International Financial Reporting Standards*. London : IFRS Foundation, 2024. 2300 p.
45. *International Accounting Standard 1 (IAS 1) Presentation of Financial Statements*. London : IFRS Foundation, 2024. 64 p.
46. *International Accounting Standard 2 (IAS 2) Inventories*. London : IFRS Foundation, 2024. 44 p.
47. *International Accounting Standard 16 (IAS 16) Property, Plant and Equipment*. London : IFRS Foundation, 2024. 76 p.
48. *International Accounting Standard 41 (IAS 41) Agriculture*. London : IFRS Foundation, 2024. 44 p.
49. *International Financial Reporting Standard 15 (IFRS 15) Revenue from Contracts with Customers*. London : IFRS Foundation, 2024. 120 p.
50. Koller T., Goedhart M., Wessels D. *Valuation: Measuring and Managing the Value of Companies*. 7th ed. Hoboken : Wiley, 2020. 880 p.

51. Needles B. E., Powers M., Crosson S. *Financial Accounting*. 12th ed. Boston : Cengage Learning, 2019. 832 p.
52. OECD. *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2019*. Paris : OECD Publishing, 2019. 260 p.
53. OECD. *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2021*. Paris : OECD Publishing, 2021. 280 p.
54. OECD. *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023*. Paris : OECD Publishing, 2023. 320 p.
55. Palepu K. G., Healy P. M., Peek E. *Business Analysis and Valuation*. 5th ed. Andover : Cengage Learning, 2020. 800 p.
56. Penman S. H. *Financial Statement Analysis and Security Valuation*. 6th ed. New York : McGraw-Hill Education, 2020. 960 p.
57. Ross S. A., Westerfield R., Jaffe J. *Corporate Finance*. 13th ed. New York : McGraw-Hill Education, 2022. 1024 p.
58. Sysoieva I., Balaziuk O., Pylypenko L. Modelling of enterprise's accounting policy: theoretical aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5, No. 1. P. 188–193.
59. Sysoieva I., Pohrishchuk B., Pukas A., Tsikhanovska O., Vatslavskiy O., Sydorovych O. Information management technology as a tool for making effective management decisions. *Proceedings of the 13th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*. 2023. P. 191–195.
60. Warren C. S., Reeve J. M., Duchac J. *Accounting*. 28th ed. Boston : Cengage Learning, 2021. 1440 p.
61. Wild J. J., Subramanyam K. R., Halsey R. F. *Financial Statement Analysis*. 12th ed. New York : McGraw-Hill Education, 2020. 752 p.
62. World Bank. *Ukraine Agricultural Sector: Policy Note*. Washington, DC : World Bank, 2021. 64 p.

ДОДАТКИ